

Арганчиева Д.Б. – әлеуметтік ғылымдар магистрі, сениор-лектор, Гуманитарлық мектеп, Narxoz University, Алматы қ., Қазақстан. E-mail: dinara.arganchiyeva@narxoz.kz

Бегалиева Н.Ү. – психология ғылымдарының кандидаты, «Жалпы және қолданбалы психология» кафедрасының аға оқытушысы, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан. E-mail: Zhantanu@mail.ru

Сведения об авторах:

Бапаева С.Т. – автор для корреспонденции, PhD, сениор-лектор Высшей школы «Психология», Университет Туран, г. Алматы, Казахстан. E-mail: s.bapayeva@turan-edu.kz

Ыскак Г.Т. – магистр психологии, сениор-лектор Высшей школы «Психология», Университет Туран, г. Алматы, Казахстан. E-mail: g.yskak@turan-edu.kz

Ермекбаева Л.К. – кандидат психологических наук, и.о. ассоциированного профессора кафедры «Психология», Казахский национальный женский педагогический университет, г. Алматы, Казахстан. E-mail: Laura.ermekbaeva1970@gmail.com

Арганчиева Д.Б. – магистр социальных наук, сениор-лектор Гуманитарной школы, Narxoz University, г. Алматы, Казахстан. E-mail: dinara.arganchiyeva@narxoz.kz

Бегалиева Н.У. – кандидат психологических наук, старший преподаватель кафедры «Общая и прикладная психология», Казахский национальный педагогический университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан. E-mail: Zhantanu@mail.ru

Information about the authors:

Bapayeva S.T. – corresponding author, PhD, Senior Lecturer, Higher School of Psychology, Turan University, Almaty, Kazakhstan. E-mail: s.bapayeva@turan-edu.kz

Yskak G.T. – Master of Psychology, Senior Lecturer, Higher School of Psychology, Turan University, Almaty, Kazakhstan. E-mail: g.yskak@turan-edu.kz

Yermekbayeva L.K. – Candidate of Psychological Sciences, Acting Associate Professor of the Department of Psychology, Kazakh National Women's Teacher Training University, Almaty, Kazakhstan. E-mail: Laura.ermekbaeva1970@gmail.com

Arganchiyeva D. B. – Master of Social Sciences, Senior Lecturer, School of Humanities, Narxoz University, Almaty, Kazakhstan. E-mail: dinara.arganchiyeva@narxoz.kz

Begaliyeva N. U. – Candidate of Psychological Sciences, Senior Lecturer of the Department of General and Applied Psychology, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. E-mail: Zhantanu@mail.ru

МРНТИ: 15.31

<https://doi.org/10.51889/2959-5967.2026.86.1.018>

Сахиева Ф.А.*¹ , Утебаева А.Т.² , Дүйсекова М.Т.² , Желдибаева А.М.²

¹М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті (Шымкент қ., Қазақстан)

²Аймақтық инновациялық университеті (Шымкент қ., Қазақстан)

*e-mail: farida777-84@mail.ru

ЖОО ЖАҒДАЙЫНДА ПСИХОЛОГ-СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Мақалада психология мамандығы бойынша білім алатын студенттердің зерттеушілік дағдыларын қалыптастыру мәселесі жан-жақты қарастырылады. Зерттеу тақырыбының өзектілігі қазіргі жоғары білім беру жүйесінде болашақ мамандардың ғылыми-зерттеу әрекетіне ерте араласуы мен зерттеушілік құзыреттілікті дамытуға қойылатын талаптардың артуымен түсіндіріледі. Отандық және шетелдік еңбектерге жасалған теориялық талдау зерттеушілік дағдыларды қалыптастырудың негізгі тәсілдерін айқындауға мүмкіндік берді. Авторлар зерттеушілік әрекетті оқу процесіне кіріктірудің және инновациялық білім беру технологияларын қолданудың тиімділігін атап өтеді. Эксперименттік зерттеу авторлық білім беру бағдарламасының тиімділігін тексеруге бағытталды, бағдарлама жобалық тапсырмалар,

проблемалық оқыту элементтері және цифрлық ресурстарды қамтыды. Нәтижелер студенттердің зерттеушілік дағдыларының дамуында оң өзгерістерді көрсетті: мәселені тұжырымдау, әдісті таңдау, нәтижелерді талдау және ғылыми қорытынды жасау қабілеттері артты. Ғылыми жаңалығы – зерттеушілік дағдыларды қалыптастырудың теориялық негіздерін нақтылау және оларды дамытуға ықпал ететін педагогикалық шарттарды айқындау. Практикалық маңыздылығы – бағдарламаны болашақ педагог-психологтарды даярлауға бағытталған оқу процесіне енгізу мүмкіндігімен байланысты.

Түйінді сөздер: зерттеушілік дағдылар, студент-психологтар, жоғары білім, эксперимент, жобалық оқыту, цифрлық технологиялар.

Сахиева Ф.А.^{1}, Утебаева А. Т.², Дуйсекова М. Т.², Желдибаева А.М.²*

¹*М. Южно-Казахстанский университет имени Ауэзова (Шымкент, Казахстан)*

²*Региональный инновационный университет (Шымкент, Казахстан)*

**e-mail: farida777-84@mail.ru*

Формирование исследовательских навыков студентов-психологов в условиях вуза

Аннотация

В статье анализируется проблема формирования исследовательских навыков у студентов-психологов в условиях высшего образования. Актуальность исследования обусловлена необходимостью подготовки специалистов, способных не только овладеть теоретическими знаниями, но и применять методы научного исследования для решения профессиональных задач. Теоретический анализ отечественных и зарубежных трудов позволил уточнить сущность исследовательской компетентности и выявить основные подходы к её развитию. Особое внимание уделено интеграции исследовательской деятельности в образовательный процесс и использованию инновационных педагогических технологий. Экспериментальное исследование включало апробацию авторской программы, основанной на проектных заданиях, элементах проблемного обучения и цифровых ресурсах. Полученные результаты показали положительную динамику в формировании исследовательских умений студентов: постановка проблемы, выбор методов, анализ данных и формулирование научных выводов. Научная новизна работы заключается в конкретизации теоретических оснований формирования исследовательских навыков и определении педагогических условий, обеспечивающих их эффективное развитие. Практическая значимость определяется возможностью внедрения предложенной программы в учебный процесс вузов для повышения качества подготовки будущих педагогов-психологов.

Ключевые слова: исследовательские навыки, студенты-психологи, высшее образование, эксперимент, проектное обучение, цифровые технологии.

Sakhieva F.A.¹, Utebaeva A. T.², Duisekova M. T.², Zheldibaeva A.M.²

¹*M. Auezov South Kazakhstan University (Shymkent, Kazakhstan)*

²*Regional Innovation University (Shymkent, Kazakhstan)*

**e-mail: farida777-84@mail.ru*

Formation of research skills of psychology students in a university setting

Abstract

The article examines the issue of developing research skills among psychology students in the context of higher education. The relevance of the study is explained by the growing demand for professionals capable of not only acquiring theoretical knowledge but also applying research methods to address professional challenges. A theoretical review of national and international studies clarified the concept of research competence and identified the main approaches to its development. Particular emphasis is placed on the integration of research activities into the educational process and the

application of innovative pedagogical technologies. The experimental study tested an author-designed program that incorporated project-based tasks, elements of problem-based learning, and the use of digital resources. The findings demonstrated positive dynamics in the development of students' research skills, such as problem formulation, method selection, data analysis, and drawing scientific conclusions. The scientific novelty lies in the refinement of the theoretical foundations of research skills formation and in the identification of pedagogical conditions that ensure their effective development. The practical significance is determined by the potential integration of the proposed program into university curricula aimed at improving the quality of training future educational psychologists.

Keywords: research skills, psychology students, higher education, experiment, project-based learning, digital technologies.

Кіріспе. Қазақстанның жоғары білім беру жүйесіндегі заманауи өзгерістер дайын білімді игеріп қана қоймай, жаңаларын өз бетінше жасай алатын мамандарды даярлауға сапалы жаңа тәсілді талап етеді. Ғылым мен технологияның қарқынды дамуы жағдайында Педагогика және психология саласындағы болашақ мамандардың зерттеу дағдыларын қалыптастыру ерекше маңызға ие. Білім беру ортасында жұмыс істейтін психолог аналитикалық ойлаудың жоғары деңгейіне, зерттеу мәселелерін тұжырымдау және шешу, нәтижелерді түсіндіру және оларды практикалық іс-әрекетте қолдану қабілетіне ие болуы керек. Бұл құзыреттер түлектердің табысты кәсіби іске асырылуымен және олардың инновациялық қызметке дайындығымен тікелей байланысты. Қарастырылып отырған мәселенің өзектілігі де жаһандық тенденцияларға байланысты. Education 4.0 тұжырымдамасына және Қазақстан Республикасында ғылымды дамытудың стратегиялық бағыттарына сәйкес ғылыми ізденіс, сыни талдау және цифрлық сауаттылық дағдыларын меңгерген мамандарды даярлауға ерекше назар аударылады [1]. Қазақстан Республикасы Президентінің Жолдауында Қ.Ж. Тоқаевтың "Әділетті Қазақстан: бәріміз және әрқайсымыз үшін. Қазір және әрдайым" (2022) қоғамда және еңбек нарығында сұранысқа ие заманауи зерттеу құзыреттіліктері бар кадрларды даярлау сапасын арттыру қажеттігі атап өтілді [2].

Соңғы жылдардағы ғылыми зерттеулер студенттерді жобалық-зерттеу жұмыстарына тарту олардың тәуелсіздігін, бастамашылығын және сыни ойлауын дамытуға ықпал ететіндігін көрсетеді. Психология студенттері үшін бұл әсіресе маңызды, өйткені олардың болашақ мамандығы эмпирикалық зерттеулер жүргізуді, күрделі психологиялық-педагогикалық процестерді диагностикалауды, талдауды және түсіндіруді қамтиды.

Сонымен қатар, Қазақстанның бірқатар жоғары оқу орындарындағы педагогикалық практиканың нәтижелері студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастырудың жеткіліксіз деңгейін көрсетеді. Олардың көпшілігі ғылыми мәселені тұжырымдауда, зерттеу әдістерін таңдауда, алынған мәліметтерді өңдеуде және түсіндіруде қиындықтарға тап болады. Бұл зерттеу құзыреттілігін дамытуға бағытталған білім беру бағдарламалары мен әдістемелерін мақсатты түрде енгізу қажеттілігін көрсетеді.

Осылайша, ЖОО жағдайында психолог-студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастыру Қазақстандағы қазіргі заманғы жоғары білім берудің басым міндеттерінің бірі болып табылады. Бұл міндетті шешу болашақ мамандарды кәсіби даярлау сапасын арттырып қана қоймай, елдің ғылыми әлеуетін дамытуды қамтамасыз етеді.

Бұл жұмыстың мақсаты университет жағдайында психолог студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастырудың педагогикалық жағдайларын әзірлеу және сынақтан өткізу, сондай-ақ зерттеу құзыреттілігін дамытуға бағытталған авторлық білім беру бағдарламасын енгізудің тиімділігін анықтау болып табылады.

Мақсатқа жету үшін келесі міндеттер анықталды: 1. Отандық және шетелдік тәжірибе контекстінде жоғары сынып оқушыларының зерттеу дағдыларын қалыптастырудың теориялық және әдіснамалық негіздерін талдау; 2. Эксперименттің белгіленген кезеңінде

психолог студенттердің зерттеу дағдыларының қалыптасу деңгейін анықтаңыз; 3. Студенттердің зерттеу құзыреттілігін дамытуға бағытталған авторлық білім беру бағдарламасын әзірлеу және енгізу; 4. Эксперименттік оқыту жағдайында ұсынылған бағдарламаның тиімділігін тексеріңіз; 5. Бақылау және эксперименттік топтардың нәтижелерін салыстырыңыз және зерттеу дағдыларын дамытудағы оң динамиканы анықтаңыз; 6. Бағдарламаны Қазақстанның жоғары оқу орындарының білім беру процесіне енгізу бойынша практикалық ұсынымдарды тұжырымдау.

Жұмыстың теориялық маңыздылығы студенттердің зерттеу дағдыларының мәнін түсіну тәсілдерін жүйелеу, "болашақ психологтың зерттеу құзыреттілігі" ұғымының мазмұнын нақтылау, сондай-ақ олардың қалыптасуына ықпал ететін педагогикалық жағдайларды негіздеу болып табылады. Зерттеудің практикалық маңыздылығы Қазақстанның жоғары оқу орындарында педагогикалық және психологиялық мамандықтардың студенттерін даярлау процесінде әзірленген білім беру бағдарламасын қолдану мүмкіндігімен байланысты. Әзірленген тапсырмалар мен әдістемелік ұсыныстарды оқытушылар оқу-зерттеу жұмыстарын, жобалық тапсырмалар мен практикалық сабақтарды ұйымдастыруда қолдана алады. Сонымен қатар, зерттеу нәтижелері элективті пәндерді, академиялық жазу курстарын және ғылыми зерттеу әдістемесін әзірлеуге, сондай-ақ студенттердің ғылыми қызметін олардың кәсіби дайындығымен біріктіруге негіз бола алады. Зерттеудің ғылыми жаңалығы қазақстандық жоғары оқу орындары жағдайында алғаш рет психолог-студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған жобалық, проблемалық және цифрлық оқыту элементтерін қамтитын кешенді білім беру бағдарламасы сынақтан өткізілгендігінде. Зерттеу барысында зерттеу құзыреттілігін дамытудың оң динамикасын қамтамасыз ететін педагогикалық жағдайлар анықталды және сипатталды.

Негізгі бөлім. Жоғары мектеп студенттерінде зерттеу дағдыларын қалыптастыру проблемасын көптеген отандық және шетелдік ғалымдар қарастырады. Педагогикалық және психологиялық ғылымда зерттеу дағдылары ақпаратты өз бетінше іздеу, талдау, жүйелеу және түсіндіру, сондай-ақ ғылыми міндеттерді қою және шешу үшін қажетті дағдылардың жиынтығы ретінде түсіндіріледі. Қазақстандық ғалымдардың зерттеулері де студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастырудың маңыздылығын көрсетеді. Мысалы, М.М. Момбекова болашақ мұғалімдердің кәсіби даярлығында зерттеу құзыреттерін дамытудың педагогикалық шарттарын айқындайды [3]. Р.А. Жунусова және әріптестері жаратылыстану пәндерін оқытуда студенттердің зерттеу қабілеттерін жетілдірудің тиімді әдістерін талдаған [4]. А. Абдықырова еңбектерінде зерттеу мәдениетін қалыптастыру білім алушылардың интеллектісін дамыту мен педагогикалық жағдайларды тиімді ұйымдастыруға тікелей байланысты екені дәлелденген [5]. Ал К.Б. Алипина мен А.А. Китапбаева болашақ мамандардың ғылыми-ізденіс құзыреттерін қалыптастыру оқу процесінің ажырамас бөлігі болуы тиіс екенін атап көрсетеді [6]. Қазақстанның жоғары білім беру жүйесін жаңғырту жағдайында зерттеу құзыреттілігін дамыту мәселесі ерекше өзекті болып отыр. Қазақстан Республикасының Білім және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына сәйкес негізгі бағыттар Білім беруді, ғылым мен практиканы интеграциялау, сондай-ақ студенттерді ғылыми-зерттеу қызметіне тарту болып табылады. Әлемдік тәжірибеде студенттердің зерттеу құзыреттілігін дамыту бойынша айтарлықтай тәжірибе жинақталды. Holmes & Wieman зерттеу тәжірибесі мен зертханалық сабақтарды салыстырмалы талдады [7]. Vieno, Rogers және Campbell зерттеу дағдылары ұғымын кеңейтуді ұсынады [8]. Graves & Light зерттеу қызметіне дайындықтағы есептеу әдістерінің рөлін сипаттайды [9]. Көптеген зерттеулерге қарамастан, мәселе жеткілікті түрде шешілмеген күйінде қалып отыр. Көптеген авторлар психология студенттерінің ғылыми дереккөздермен жұмыс істеу дағдыларының төмен деңгейіне ие болуы, зерттеу әдістемесін таңдауда және нәтижелерді түсіндіруде қиындықтарға тап болуы сирек емес екенін атап өтті. Проблемалық оқыту тұжырымдамасы Dewey еңбектерінде қарастырылған [10]. Студенттердің тәжірибелік

оқыту үлгісі Kolb теориясына сүйенеді [11]. Ғылыми-зерттеу әдіснамасы бойынша еңбектерді Creswell толық сипаттайды [12].

Еуропа университеттерінде кең таралған Research-based Learning моделі студенттерді ғылыми жобаларға біртіндеп енгізуді және ғылыми жетекшілермен тығыз қарым-қатынасты қамтиды. Бұл академиялық жазу дағдыларын қалыптастыруға, эмпирикалық зерттеулер жүргізуге және өзіндік ғылыми идеяларды дамытуға мүмкіндік береді. Зерттеулер көрсеткендей, жобалық-зерттеу қызметі студенттердің ақпаратты өз бетінше іздеу, деректерді талдау және оларды түсіндіру дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді. Мысалы, В. Nealey және А. Jenkins студенттерді ерте оқыту курстарынан бастап ғылыми зерттеулерге тарту қажеттілігін атап көрсетеді, бұл кәсіби сәйкестілік пен зерттеу мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді. Nealey және Jenkins студенттерді ғылыми қызметке ерте тартудың маңыздылығын көрсетеді [13]. Арын ғылыми зерттеу әдіснамасы бойынша оқу құралында бұл процестерді нақтылайды [14].

Қазақстандық жоғары оқу орындарында зерттеу қызметінің теориялық дайындығы мен практикалық дағдылары арасындағы алшақтық байқалады. Осылайша, келесі шешілмеген мәселелерді бөліп көрсетуге болады: ЖОО-да зерттеу дағдыларын қалыптастырудың тұтас жүйесін құру қажеттілігі; инновациялық педагогикалық технологияларды жеткіліксіз пайдалану (жобалық оқыту, проблемалық оқыту, цифрлық ресурстар); студенттердің зерттеу жұмысының кәсіби қызмет тәжірибесімен әлсіз интеграциясы; болашақ педагог-психологтарды даярлау ерекшелігіне бейімделген әдістемелік материалдар мен бағдарламалардың тапшылығы.

Ғылыми әдебиеттерді талдау зерттеу дағдыларын қалыптастыру жоғары білімнің өзекті міндеті екенін көрсетеді. Әр түрлі тәсілдер мен модельдер бар, алайда Қазақстан жағдайында ұлттық басымдықтарды, еңбек нарығының талаптарын және болашақ психологтарды даярлау ерекшелігін ескеретін бейімделген білім беру бағдарламасын құру талап етіледі. Бұл жұмыстың мақсаты университет жағдайында психолог студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастырудың педагогикалық жағдайларын әзірлеу және сынақтан өткізу, сондай-ақ зерттеу құзыреттілігін дамытуға бағытталған авторлық білім беру бағдарламасын енгізудің тиімділігін анықтау болып табылады.

Ғылыми зерттеу әдіснамасы. Зерттеу Аймақтық инновациялық университеті және М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетті (Шымкент қ.) базасында жүргізілді. Бұл ЖОО-ры таңдалды, өйткені онда "Педагогика және психология", «Әлеуметтік салада психолог - кеңесшілерді даярлау» бағыты бойынша мамандар даярлау жүзеге асырылады, сондай-ақ тәжірибеге бағдарланған оқытуды қоса алғанда, инновациялық білім беру тәсілдері белсенді енгізілуде. Экспериментке 6В011- "Педагогика және психология", 6В03130 - «Әлеуметтік салада психолог - кеңесшілерді даярлау» білім беру бағдарламасы бойынша оқитын 2-3 курстың 40 студенті қатысты. Зерттеу мақсатында эксперименттік топ (20 студент) және бақылау тобы (20 студент) құрылды. Қосу критерийлері: психологиялық бейін бойынша оқыту, психология және педагогика бойынша базалық пәндерден өту, студенттердің қатысуға ерікті келісімі.

Эксперимент үш кезеңнен тұрды: 1. Анықтау кезеңі (2 апта) — сауалнама, тест тапсырмаларын орындау және практикалық шағын тапсырма ("берілген тақырып бойынша зерттеу жоспарын құру") арқылы студенттердің зерттеу дағдыларының бастапқы деңгейі анықталды; 2. Қалыптастырушы кезең (6 апта) - эксперименттік топтың оқу процесіне" психологтың зерттеу қызметінің негіздері " қосымша модулі енгізілді: зерттеу әдіснамасы бойынша шағын дәрістер (проблеманы қою, гипотезаны тұжырымдау, әдістерді таңдау) ; практикалық тапсырмалар (ғылыми базаларда әдебиеттерді іздеу, мақалалардың аннотациясы, әдебиеттерге шолу жасау); психологияның өзекті тақырыбы бойынша топтық жобалық зерттеу, содан кейін қорғау. Бақылау тобы қосымша тапсырмаларсыз стандартты оқу

бағдарламасы бойынша оқыды; 3. Бақылау кезеңі (2 апта) — анықтау кезеңіндегідей әдістерді қолдана отырып, зерттеу дағдыларын қайта диагностикалау.

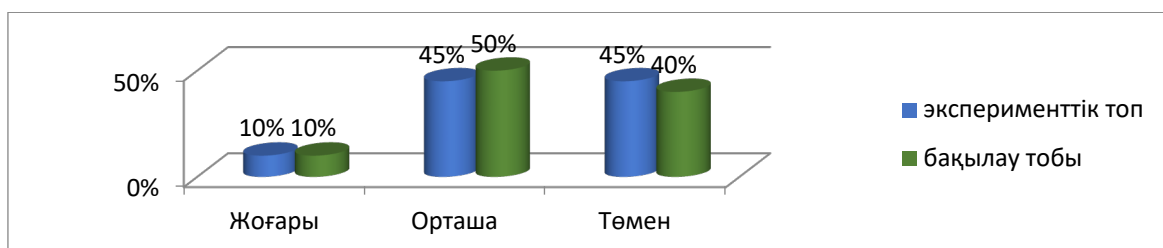
Зерттеу жұмысында келесі әдістер кешені қолданылды: - Сауалнама-зерттеу қызметіне мотивацияны анықтау. - Тест тапсырмалары-әдіснаманың білімін тексеру (зерттеу құрылымы, әдістерді таңдау, көздермен жұмыс). - Практикалық тапсырма-зерттеудің шағын жобасын құру (тақырып, мақсат, гипотеза, әдістер). - Сараптамалық бағалау-кафедра оқытушылары студенттердің жобалық жұмыстарын критерийлер бойынша бағалады: проблеманы қою, зерттеу логикасы, әдістердің дұрыстығы, нәтижелерді талдау сапасы. - Статистикалық өңдеу әдістері-топтар бойынша орташа мәндерді есептеу, анықтау және бақылау кезеңдеріндегі көрсеткіштер динамикасын салыстыру.

Зерттеу дағдыларының деңгейі төрт критерий бойынша анықталды: 1. Когнитивті (зерттеу әдістемесін білу). 2. Операциялық (жоспар құру және әдістерді таңдау мүмкіндігі). 3. Рефлексивті (талдау және қорытынды жасау мүмкіндігі). 4. Мотивациялық (зерттеу қызметіне қызығушылық). Бағалау үш деңгейлі шкала бойынша жүргізілді: төмен, орташа, жоғары деңгей.

Нәтижелері мен талқылама. іріктеме. Анықтау кезеңінде эксперименттік және бақылау топтарының студенттерінде зерттеу дағдыларының қалыптасуының бастапқы деңгейлері анықталды. Деректер 1-кестеде келтірілген.

Кесте 1. Студенттердің анықтау кезеңіндегі зерттеу дағдыларының қалыптасу деңгейі (%)

Деңгей	эксперименттік топ (n=20)	бақылау тобы (n=20)
Жоғары	10 % (2 студент)	10% (2 студент)
Орташа	45 % (9 студент)	50% (10 студент)
Төмен	45% (9 студент)	40 % (8 студент)

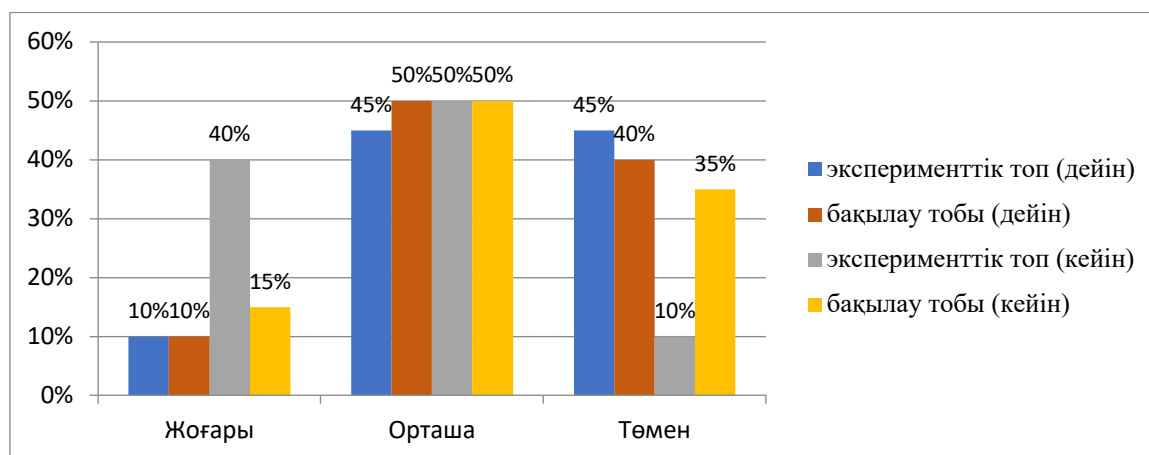

Сурет 1. ЭТ пен БТ -ғы студенттердің зерттеу дағдыларының қалыптасу деңгейі (анықтау кезеңіндегі)

Екі топта да зерттеу дағдыларының орташа және төмен деңгейі басым болды. Жеке студенттер ғана жоғары деңгейге ие болды (10 %). Белгіленген кезеңдегі топтар арасындағы айырмашылықтар статистикалық маңызды болған жоқ. Бұл нәтижелер психолог-студенттерінің зерттеу құзыреттерін қалыптастыру бойынша мақсатты жұмыс қажеттілігін растайды, өйткені олардың көпшілігі проблеманы қоюда, әдістерді таңдауда және ғылыми жұмыстың нәтижелерін жобалауда қиындықтарға тап болады. Бақылау кезеңі "Психологтың зерттеу қызметінің негіздері" модулін іске асырғаннан кейін эксперименттік топта зерттеу дағдылары деңгейінің оң динамикасы байқалды. Қорытынды деректер 2-кестеде келтірілген.

Кесте 2 - Бақылау кезеңінде студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастыру деңгейі (%)

Деңгей	эксперименттік топ (n=20)	бақылау тобы (n=20)
Жоғары	40 % (8 студент)	15 % (3 студент)
Орташа	50 % (10 студент)	50% (10 студент)
Төмен	10 % (2 студент)	35% (7 студент)

Сурет 2. Студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастыру деңгейінің (%) өсу динамикасы (бақылау кезеңі)

Эксперименттік топта зерттеу дағдылары жоғары студенттер саны 10% - дан 40% - ға дейін өсті, ал төмен деңгейлер 4 еседен астам (45% - дан 10% - ға дейін) қысқарды. Бақылау тобында айтарлықтай өзгерістер болған жоқ: жоғары деңгей тек 5% - ға өсті, деңгейі төмен студенттердің үлесі айтарлықтай жоғары болып қалды (35 %). Алынған нәтижелер білім беру процесіне зерттеу дағдыларын дамытуға бағытталған қосымша сабақтарды қосу студенттердің зерттеу құзыреттілігінің айтарлықтай өсуіне ықпал ететіндігін көрсетеді. Эксперименттік топтың студенттері зерттеу міндеттерін сауатты тұжырымдауды, әдістерді таңдауды негіздеуді, әдебиеттермен жұмыс істеуді және академиялық стандарттар бойынша нәтижелерді рәсімдеуді үйренді. Дәстүрлі бағдарламамен айналысатын бақылау тобы айтарлықтай оң динамика көрсеткен жоқ. Осылайша, зерттеу қызметі бойынша арнайы модульдер мен жобалық тапсырмаларды енгізу психолог студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастырудың тиімді педагогикалық шарты болып табылады.

Қорытынды. Зерттеу университет жағдайында психолог студенттердің зерттеу дағдыларын қалыптастыру ерекшеліктерін анықтауға және қосымша оқу модульдері мен жобалық тапсырмаларды қолданудың тиімділігін анықтауға мүмкіндік берді. Негізгі тұжырымдар: 1. Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді талдау студенттердің зерттеу құзыреттілігін дамыту мәселесі отандық және шетелдік ғылымда өзекті болып қала беретінін көрсетті. Студенттердің академиялық жазуы мен ғылыми дайындығы бойынша жұмыстардың болуына қарамастан, ЖОО тәжірибесінде зерттеу дағдыларын дамыту бойынша мақсатты бағдарламалардың тапшылығы сақталуда. 2. Эксперименттің анықтаушы кезеңі студенттердің көпшілігінде зерттеу дағдыларының деңгейі орта және төмен деңгейде екенін анықтады, бұл олардың дамуы үшін педагогикалық жағдайларды енгізу қажеттілігін растайды. 3. "Психологтың зерттеу қызметінің негіздері" модулін қамтитын қалыптастырушы кезең зерттеу дағдыларын дамытуға оң әсерін көрсетті: жоғары деңгейдегі студенттердің үлесі 10% - дан 40% - ға дейін өсті, ал төмен деңгейдегі студенттер саны 10% - ға дейін қысқарды. 4. Дәстүрлі бағдарламамен айналысатын бақылау тобы ұсынылған эксперименттік модельдің тиімділігін растайтын маңызды өзгерістерді көрсетпеді. 5. Зерттеудің практикалық маңыздылығы педагогикалық және психологиялық мамандықтардың студенттерін даярлау жүйесінде әзірленген тәсілді қолдану мүмкіндігі болып табылады. Әдістемелік ұсынымдар мен жұмыс нысандары (практикалық тапсырмалар, жобалық зерттеулер, тренингтер) Қазақстанның жоғары оқу орындарының білім беру бағдарламаларына енгізілуі мүмкін. Зерттеудің ғылыми жаңалығы Қазақстандық жоғары оқу орындарының жағдайында жұмыстың дәрістік, практикалық және жобалық нысандарының үйлесіміне негізделген

зерттеу дағдыларын қалыптастыру бағдарламасы сыналды. Оның тиімділігі эксперименталды түрде дәлелденді, бұл студенттердің зерттеу құзыреттілігін дамытудың мүмкін педагогикалық шарттары туралы түсініктерді кеңейтеді. Ұсыныстар : 1. "Педагогика және психология" мамандығы бойынша оқу жоспарларына зерттеу дағдыларын дамытуға бағытталған элективті пәндер мен модульдерді енгізу. 2. Оқу процесінде жобалық әдістерді, Топтық зерттеу жұмыстарын және цифрлық ресурстарды (ғылыми базалар, электрондық кітапханалар) белсенді пайдалану. 3. Академиялық жазу және жарияланымдарды дайындау бойынша жүйелі тренингтер мен шеберлік сыныптарын ұйымдастыру. 4. Студенттерді білім беру процесінің бөлігі ретінде ғылыми-зерттеу конференцияларына, конкурстарға және гранттық жобаларға қатысуға тарту.

Осылайша, зерттеу нәтижелері психология студенттерінің зерттеу дағдыларын қалыптастыру қазіргі педагогикалық технологияларға негізделген білім беру қызметін мақсатты түрде ұйымдастырған жағдайда мүмкін және тиімді болатындығын растайды.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Момбекова М. М. Создание педагогических условий для формирования исследовательской компетенции студентов // Вестник Карагандинского университета. Серия «Педагогика». – 2025. – № 1 (117). – С. 82–90.
2. Токаев К.-Ж. Послание Президента Республики Казахстан «Справедливый Казахстан – для всех и для каждого». 1 сентября 2022. – [Электронный ресурс]. – URL: <https://www.akorda.kz> (дата обращения: 22.09.2025).
3. Момбекова М. М. Формирование исследовательской компетенции у будущих учителей иностранного языка в условиях вуза // Вестник Карагандинского университета. Серия «Педагогика». – 2024. – № 1 (113). – С. 20–28.
4. Жунусова Р. А., Сейтханова А. К., Киссабекова А. А., Алина А. В. Формирование исследовательских способностей студентов при изучении дисциплины «Оптика» // Recent Contributions to Physics. – 2023. – № 3(86). – DOI: 10.26577/RCPH.2023.v86.i3.010.
5. Абдыкдырова А. Конкретные условия для развития интеллекта студентов в рамках педагогических условий и исследовательской культуры // 3i: Intellect, Idea, Innovation. – 2022. – № 4 (2021).
6. Алипина К. Б., Китапбаева А. А. Формирование научно-исследовательских компетенций обучающихся // Вестник университета Ясави. – 2023. – № 130.
7. Holmes N. G., Wieman C. E. Examining and contrasting the cognitive activities engaged in undergraduate research experiences and lab courses // International Journal of STEM Education. – 2016. – Vol. 3. – P. 12.
8. Vieno K., Rogers K. A., Campbell N. Broadening the Definition of “Research Skills” to Enhance Students’ Competence across Undergraduate and Master’s Programs // Education Sciences. – 2022. – Vol. 12, No. 10. – P. 642. DOI: 10.3390/educsci12100642.
9. Graves A. L., Light A. D. Hitting the Ground Running: Computational physics education to prepare students for computational physics research // Computers & Education. – 2020. – Vol. 159. – P. 104003.
10. Дьюи Дж. Как мы мыслим. – Бостон: D. C. Heath & Co., 1910.
11. Кольб Д. А. Экспериментальное обучение: Опыт как основа обучения и развития. – 1984.
12. Кресвелл Дж. У. Образовательные исследования: Планирование, проведение и оценка количественных и качественных исследований. – 5-е изд. – Бостон: Pearson, 2018.
13. Healey M., Jenkins A. Developing Undergraduate Research and Inquiry. – York. - 2009.
14. Арын Е. М. Методология научных исследований: учебное пособие. – Алматы. - 2016. – 302 с.

References

1. Mombekova, M. M. (2025). Creating pedagogical conditions for the formation of students’ research competence. Bulletin of Karaganda University. Pedagogy Series, 1(117), 82–90.
2. Tokayev, K.-Zh. (2022). Address of the President of the Republic of Kazakhstan “A Just Kazakhstan — for everyone and for each”. September 1, 2022. Available at: <https://www.akorda.kz> (accessed 22 Sep 2025).
3. Mombekova, M. M. (2024). Formation of research competence of future foreign language teachers in a university setting. Bulletin of Karaganda University. Pedagogy Series, 1(113), 20–28.

4. Zhunussova, R. A., Seitkhanova, A. K., Kissabekova, A. A., & Alina, A. V. (2023). Formation of students' research abilities in studying the discipline "Optics". *Recent Contributions to Physics*, 3(86). <https://doi.org/10.26577/RCPH.2023.v86.i3.010>
5. Abdykadyrova, A. (2022). Specific conditions for the development of students' intelligence within pedagogical conditions and research culture. *3i: Intellect, Idea, Innovation*, 4(2021).
6. Alipina, K. B., & Kitapbaeva, A. A. (2023). Formation of students' research competences. *Bulletin of Yasavi University. Pedagogy and Teaching Methods Series*, 130.
7. Holmes, N. G., & Wieman, C. E. (2016). Examining and contrasting the cognitive activities engaged in undergraduate research experiences and lab courses. *International Journal of STEM Education*, 3, 12.
8. Vieno, K., Rogers, K. A., & Campbell, N. (2022). Broadening the Definition of "Research Skills" to Enhance Students' Competence across Undergraduate and Master's Programs. *Education Sciences*, 12(10), 642. <https://doi.org/10.3390/educsci12100642>
9. Graves, A. L., & Light, A. D. (2020). Hitting the Ground Running: Computational physics education to prepare students for computational physics research. *Computers & Education*, 159, 104003.
10. Dewey, J. (1910). *How We Think*. Boston: D. C. Heath & Co.
11. Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice Hall.
12. Creswell, J. W. (2018). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research* (5th ed.). Boston: Pearson.
13. Healey, M., & Jenkins, A. (2009). *Developing Undergraduate Research and Inquiry*. York:
14. Aryn, E. M. (2016). *Methodology of Scientific Research: Textbook*. Almaty: Ekonomika.

Авторлар туралы мәлімет:

Сахиева Ф.Ә. – хат-хабар авторы, PhD, «Жалпы педагогика және психология» кафедрасының доценті, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан. E-mail: farida777-84@mail.ru

Утебаева А.Т. – Стратегиялық даму және цифрландыру жөніндегі проректор, Аймақтық инновациялық университеті, Қазақстан. E-mail: zav_alia@mail.ru

Дүйсекова М.Т. – магистр, аға оқытушы, «Жалпы білім беру пәндері» кафедрасы, Аймақтық инновациялық университеті, Қазақстан. E-mail: mariyash_2019@mail.ru

Желдібаева А.М. – магистр, аға оқытушы, «Жалпы білім беру пәндері» кафедрасы, Аймақтық инновациялық университеті, Қазақстан. E-mail: zheldibaeva.606@mail.ru

Сведения об авторах:

Сахиева Ф.Ә. – автор для корреспонденции, PhD, доцент кафедры «Общая педагогика и психология», Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан. E-mail: farida777-84@mail.ru

Утебаева А.Т. – проректор по стратегическому развитию и цифровизации, Региональный инновационный университет, Казахстан. E-mail: zav_alia@mail.ru

Дүйсекова М.Т. – магистр, старший преподаватель кафедры «Общие образовательные дисциплины», Региональный инновационный университет, E-mail: mariyash_2019@mail.ru

Желдибаева А.М. – магистр, старший преподаватель кафедры «Общие образовательные дисциплины», Региональный инновационный университет, E-mail: zheldibaeva.606@mail.ru

Information about the authors:

Sakhiyeva F.A. – corresponding author, PhD, Associate Professor of the Department of General Pedagogy and Psychology, M. Auezov South Kazakhstan University, Shymkent, Kazakhstan. E-mail: farida777-84@mail.ru

Utebayeva A.T. – Vice-Rector for Strategic Development and Digitalization, Regional Innovative University, Kazakhstan. E-mail: zav_alia@mail.ru

Duysekova M.T. – Master's degree holder, Senior Lecturer of the Department of General Education Disciplines, Regional Innovative University, Kazakhstan. E-mail: mariyash_2019@mail.ru

Zheldibayeva A.M. – Master's degree holder, Senior Lecturer of the Department of General Education Disciplines, Regional Innovative University, E-mail: zheldibaeva.606@mail.ru